

Ylen ajankohtaisohjelmien tv-juontajapersoonien näkemysten esilletulo juontotyössä

Ulla Malminen

Tekijä Ulla Malminen	
Koulutusohjelma Journalismin koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Ylen ajankohtaisten keskusteluohjelmien tv-juontajien persoonan ja näkemysten esilletulo juontotyössä	Sivu- ja liitesivumäärä 28
Opinnäytetyön otsikko englanniksi Appearance of the personalities and opinions of the presenters in the television talk shows of YLE, The National Finnish Broadcasting Company	
<p>Toimittajilta odotetaan näkemyksiä, mutta toisaalta omien mielipiteiden esiintuominen ei ole suotavaa, etteivät journalismin puolueettomuus ja neutraalius vaarantuisi. Lehtien kolumnien ja nettiblogien yleistymisen myötä toimittajien omat näkemykset ovat kuitenkin yhä näkyvämmiin esillä. Myös television keskusteluohjelmissä juontajapersoonat ovat vahvasti näkyvillä ja läsnä.</p> <p>Kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä toteutetussa opinnäytetyössä tarkastellaan, miten Ylen konkarijuontajat ja tunnetut mediapersoonat liikkuvat neutraaliuuden ja subjektiivisuuden välimaastossa juontotyössään. Haastatteluissa Ylen Pressiklubi-ohjelman juontaja Ruben Stiller, Arto Nyberg -ohjelman juontaja Arto Nyberg ja Aamu-tv:n juontaja Annika Damström kertovat omasta juontotyöstään ja roolistaan ajankohtaisissa tv-lähetyksissä. Myös uutis- ja ajankohtaisohjelmien vastaava päätoimittaja Atte Jääskeläinen kertoo, miten toimittajien mielipiteet voivat hänen mielestään tulla mediassa esiin.</p> <p>Kaikki haastatellut televisiojuontajat pyrkivät noudattamaan journalismia ohjaavia arvoja, kuten ajantasaisuutta, todenmukaisuutta, puolueettomuutta ja edustavuutta. Journalistiset arvot kuitenkin ilmenevät eri tavoin juontajien työssä. Juontajien omien näkemysten esilletulo vaihtelee sen mukaan, millainen ohjelma ja tyylilaji on kyseessä. Toisaalta myös juontajan persoona, työhistoria ja näkemys omasta roolistaan juontajana vaikuttavat siihen, miten hän itseään ilmaisee televisiolähetyksessä.</p> <p>Haastatellut juontajat eivät ole saaneet tarkkoja ohjeita omaan esiintymiseensä, vaan he ovat omaksuneet toimituksen tyylin tai osallistuneet itse sen luomiseen. Vapaa ja luova työ edellyttää juontajilta rohkeutta, tilannetajua sekä hyvää paineensieto- ja riskinotto-kykyä.</p>	
Asiasanat Televisiotoimittajat, televisiojournalismi, ajankohtaisohjelmat, mielipiteet, objektiivisuus, puolueettomuus.	

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Käsitteet ja tutkimuksen rajaus.....	3
2	Objektiivisuudesta persoonallisuuteen.....	5
2.1	Neutraalin suuntauksen juuret lehdistön muutoksessa.....	6
2.2	Kiinnostavuus uutiskriteerinä.....	7
2.3	Persoonallisuus tekee juontajasta kiinnostavan.....	8
3	Haastateltavat.....	10
4	Tulokset.....	12
4.1	Aiheiden ja haastateltavien valinta.....	12
4.2	Juontajan omat näkemykset kysymysten asettelussa.....	15
4.3	Juontajan persoona puolueettomassa roolissa.....	18
4.4	Esiintymistyylillä ilmaisee juontajan persoonaa.....	21
5	Johtopäätökset.....	24
5.1	Työprosessin arviointia.....	26
	Lähteet.....	27

1 Johdanto

Toimittajilta odotetaan näkemyksiä, mutta toisaalta omien mielipiteiden esilletuominen ei ole suotavaa, etteivät journalismin puolueettomuus ja neutraalius vaarannu. Lehtien kolumnien ja nettiblogien yleistymisen myötä toimittajien omat näkemykset ovat kuitenkin yhä näkyvämmiin esillä. Niiden kautta voi vähitellen alkaa hahmottaa kirjoittajan ajatusmaailma, ja osittain myös se, millainen henkilö hän on. Myös television keskusteluohjelmissa juontajapersoona on henkilönä vahvasti näkyvillä ja läsnä.

Aiheuttaako tämä ristiriitoja tv-juontajalle? Millaisia ne ovat?

Ylen Pressiklubi-ohjelman juontaja Ruben Stiller, Arto Nyberg -ohjelman juontaja Arto Nyberg ja Aamu-tv:n juontaja Annika Damström kertovat omasta juontotyöstään ja roolistaan ajankohtaisissa tv-lähetyksissä.

Myös Uutis- ja ajankohtaisohjelmien vastaava päätoimittaja Atte Jääskeläinen kertoo, miten toimittajien mielipiteet voivat hänen mielestään tulla mediassa esiin.

Objektiivisen journalismin ihannoinnista luovuttiin jo kauan sitten, mutta edelleen on kyseenalaista, missä määrin toimittaja tai juontaja voi tuoda omia subjektiivisia näkemyksiään esille. Samalla kuitenkin juuri mielenkiintoiset näkemykset ja juontajan persoonallisuus tekevät hänestä kiinnostavan mediapersoonan. Juontajan suosio ja työllistyminen taas ovat yhteydessä siihen, miten paljon hän ja hänen ohjelmansa kiinnostavat yleisöä.

Opinnäytetyössäni tarkastelen, millaisena Ylen konkarijuontajat ja tunnetut mediapersoonat kokevat ammatillisen roolinsa puolueettomuuden ja subjektiivisuuden välimaastossa juontotyössään.

Ajankohtaisten televisio-ohjelmien tekijät vaikuttavat monin keinoin siihen, millaisista asioista julkisuudessa keskustellaan ja mihin sävyyn keskustelua käydään.

Ennen televisio-ohjelman lähetystä päätetään, mitä aiheita käsitellään ja keitä pyydetään haastateltaviksi. Haastateltavien valitsija on portinvartijan asemassa ja päättää, ketkä pääsevät ääneen eetterissä.

Kysymysten asettelulla juontaja yrittää ohjata keskustelua haluamaansa suuntaan. Toisinaan juontajat tuovat myös omia mielipiteitään esille suoraan tai epäsuorasti.

Juontajan persoona vaikuttaa hänen toimintaansa myös studiossa, vaikka hän on ottanut ammattitoimittajan roolin. Ulkoisesti juontajan persoona tulee esille hänen esiintymistyyliinsä kautta.

Kun haastattelin Ylen ajankohtaisten keskusteluohjelmien juontajia, tavoitteenani oli saada heiltä vastaukset näihin kysymyksiin:

- 1) Miten ja millä perusteella aiheet sekä haastateltavat valitaan?
- 2) Vaikuttavatko omat näkemyksesi kysymysten asetteluun?
- 3) Miten tasapainottelet oman persoonallisuutesi ja juontajan puolueettoman roolin välimaastossa?
- 4) Miten oma esiintymistyyli on kehittynyt?

Nämä kysymykset tukevat tutkimuskysymystäni: millaisena Ylen ajankohtaisten tv-keskusteluohjelmien konkarijuontajat kokevat ammatillisen roolinsa puolueettomuuden ja subjektiivisuuden välimaastossa juontotyössään?

Haastattelutilanteissa en kuitenkaan esittänyt pelkästään yllä mainittuja kysymyksiä. Haastattelut olivat temahaastatteluja, joissa keskustelin hyvin vapaamuotoisesti haastateltavien kanssa. Kerroin haastateltaville opinnäytetyöni teeman, ja he saivat puhua minulle aiheeseen liittyen kaikesta, mistä halusivat.

Opinnäytetyöni on tehty kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Työni perustuu juontajien haastatteluihin eli heidän kokemuksiinsa ja mielipiteisiinsä. Lisäksi olen katsonut Aamu-tv:n, Arto Nybergin ja Pressiklubin lähetyksiä ja tehnyt niistä havaintoja.

Työskentelen itse toimittajana Ylen Uutis- ja ajankohtaisohjelmien organisaatiossa. En ole juontaja, mutta halusin tutustua juontajien työhön ja selvittää, miten erilaisia työskentelytapoja eri toimituksissa on. Opinnäytetyössäni käsittelemät kysymykset objektiivisuudesta, neutraaliudesta, puolueettomuudesta sekä mediassa esitetyistä näkemyksistä ja mielipiteistä koskevat myös minun työtäni toimittajana.

Tekstissäni käytän paljon haastateltavien sitaatteja, koska haluan tuoda esille heidän omia persooniaan. Minun mielestäni henkilöahmo piiryy parhaiten, kun hänen annetaan kertoa viestinsä omilla sanoillaan. Suurelta osin vältän määrittelemästä itse, millaisia persoonia juontajat ovat, koska se olisi vain oma subjektiivinen havaintoni. Lukija voi itse muodostaa oman mielikuvansa juontajapersonista tekstiä lukiessaan.

Arto Nyberg -ohjelman juontajaa Arto Nybergiä haastattelin 9.10.2014. Juttelimme noin tunnin. Nyberg oli ensimmäinen haastateltavani. Kysymykseni eivät vielä silloin olleet lopullisessa muodossaan, joten kyselin Nybergiltä monia muitakin hänen työhönsä liittyviä seikkoja. Tämän haastattelun jälkeen opinnäytetyöni tutkimuskysymys ja sitä tukevat sivukysymykset, joiden avulla selvitän pääkysymyksen toteutumista juontajan käytännön työssä, hahmottuivat lopullisesti.

Pressiklubia juontavaa Ruben Stilleriä haastattelin 14.10.2014. Haastattelu kesti pari tuntia, koska Stiller oli hyvin puhelias. Tämän vuoksi kerron Stilleristä suhteellisesti enemmän kuin muista haastateltavista.

Haastattelin **Aamu-tv:n** juontajaa Annika Damströmiä 28.10.2014. Haastattelu kesti noin 45 minuuttia. Keskustelumme oli nopeampi kuin muiden haastateltavien kohdalla johtuen Damströmin aikataulusta, mutta hän kertoi minulle kaiken oleellisen nopeasti ja tehokkaasti. Damströmin kohdalla pääsin myös nopeammin oleellisten kysymysten äärelle, koska olin jo käynyt niitä läpi kahdessa edeltävässä haastattelussa.

Damströmistä kerron tässä opinnäytetyössä määrällisesti vähemmän kuin muista haastateltavista, koska hänestä haastattelumateriaalia kertyi vähemmän kuin heidän kohdallaan. Stiller sai eniten tilaa, koska hän on tutkimuskysymykseni kannalta kaikkein mutkikkain tapaus.

1.1 Käsitteet ja tutkimuksen rajaus

Kaikki haastatteleman juontajat ovat taustaltaan toimittajia ja suunnittelevat kokonaan tai osittain lähetyksen sisällön. Siksi käytän sekä juontaja- että toimittajakäsitettä. Journalistin ohjeet ja arvot ohjaavat sekä toimittajien että juontajien työtä.

Juontaja juontaa ohjelman studiossa kuvattuja osia. Joissakin ohjelmissa juontajat esittävät jonkun muun, esimerkiksi toimitussihteerin, valmiiksi tekemää käsikirjoitusta. Silloin juontaja on enemmän ohjelman kasvokuva kuin sisällön suunnittelija. Näin ei kuitenkaan toimita tässä opinnäytetyössä käsitellyissä ohjelmissa. Haastatteleman juontajat ovat siis sekä ohjelman kasvokuvia että sisällön suunnittelijoita.

Ajankohtaisohjelmissa toimittajalla tarkoitetaan henkilöä, joka tekee ohjelmassa esitettyjä studion ulkopuolella kuvattuja juttuja eli inserttejä. Toimittajat voivat myös tehdä taustatyötä, kuten tiedonhankintaa ohjelmaa varten.

Työn rajauksena on Yleisradion ajankohtaiset keskusteluohjelmat, joista valitsin kolme erilaista esimerkkiä. Pressiklubi edustaa poliittista satiiria. Aamu-tv:ssä on aiheita uutisista life styleen. Myös Arto Nyberg -ohjelmassa keskustellaan kaikesta maan ja taivaan välillä, kunhan aiheet ovat ajankohtaisia. Kolmea ohjelmaa yhdistää se, että niissä kaikissa vieraillee poliitikkoja.

Aamu-tv ja Pressiklubi kuuluvat Ylen organisaatiossa Uutis- ja ajankohtaisohjelmiin, mutta Arto Nyberg kuuluu Ylen Luovien sisältöjen Yle Asiaan. Pressiklubi ja Arto Nyberg ovat tällä hetkellä ainoat Ylen suomenkielisten kanavien ajankohtaiset keskusteluohjelmat, joissa on selkeästi yksi juontajapersoona, jonka ympärille ohjelma rakentuu.

Aamu-tv:ssä on useita juontajia, mutta valitsin silti Annika Damströmin, koska Ylen suomenkielisten kanavien ajankohtaisissa tv-ohjelmissa ei ole naispuolisen juontajan omaa ohjelmaa. Halusin kuitenkin haastatella opinnäytetyöhöni myös naispuolista juontajaa, jotta haastateltavien joukko olisi monipuolinen.

2 Objektiivisuudesta persoonallisuuteen

Sähköinen joukkoviestintä tuli ryminällä ihmisten koteihin 1950-luvulla televisio-vastaanottimien yleistymisen myötä. Yleisradio aloitti säännölliset televisiolähetykset vuonna 1958. Seuraavana vuonna alkoivat televisiouutiset STV:n eli Suomen television uutisina, jotka perustuivat Suomen Tietotoimiston eli STT:n materiaaliin. Yleisradion oma uutistoimitus perustettiin vuonna 1965. (Parviainen 2007.)

Tuolloin tiedotusopissa elettiin objektiivisen tiedonvälityksen aikakautta. Yleisradiolla oli monopoliasema radio- ja televisiotoiminnassa. Yleisönä oli koko Suomen väestö, joten Yleisradiolla ei ollut varaa asettaa puolueettomuuttaan kyseenalaiseksi millään tavalla. Joukkoviestinnän oli osoitettava, että sen toiminta perustuu puolueettomaan ja objektiiviseen totuuteen. (Pietilä 2012, 219.)

Objektiivisen käsityksen mukaan tosiasiat erotetaan mielipiteiden levittämisestä. Journalisti on portinvartija, joka nostaa keskeiset asiat esiin ja välittää ne eteenpäin. (Pietilä 2012, 220.)

Kahdeksankymmentäluvulla Tampereen yliopiston tutkijat Pertti Hemánus ja Ilkka Tervonen perustivat joukkoviestinnän edelleen objektiivisuuden varaan. Hemánus ehti opettaa uransa aikana suurta joukkoa myös tämän päivän suomalaisista toimittajista (Kokko 2012).

”Joukkotiedotuksessa on pyrittävä objektiivisuuteen siksi, että jos siinä onnistutaan saavuttamaan mahdollisimman korkea-asteinen objektiivisuus – pelkkä pyrkimys ei tietenkään riitä – joukkotiedotuksella on mahdollisuus täyttää ylväin tehtävänsä: edistää vastaanottajissaan maksimaalisen realistista, ihannetapauksissa tieteellistä maailmankatsomusta.” (Hemánus & Tervonen 1980, 135.)

Samalla vuosikymmenellä viestinnätutkimuksessa tapahtui kuitenkin suunnanmuutos. Painotus tiedotusopista siirtyi mediatutkimukseen. Tiedotusopissa keskiössä oli ollut yhteiskunta, mutta mediatutkimuksessa keskityttiin yksilöön. (Pietilä 2012, 249-250.)

Objektiivisuus keräsi kritiikkiä, koska pidettiin mahdottomana, että journalisti tai journalistinen yhteisö voisi saavuttaa objektiivista tietoa. Yksilö on tietokyvyltään ehdollistunut, ja yhteisöäkin sitoo sen kielelliskulttuurinen ja ideologinen asema. Yhteiskuntatieteissä vahvistui konstruktionistinen ajattelumalli, jonka mukaan kaikki tieto on ihmisten tekemää rakennelmaa. (Lehtinen 2013.)

Objektiivisuus on kuitenkin jättänyt jälkensä tämän päivän journalismiin. Journalistin ohjeiden mukaan journalistin velvollisuus on pyrkiä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen. Lisäksi ohjeissa kerrotaan, että yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja sepitteellisestä aineistosta. (Journalistin ohjeet 2014.)

Totuudenmukaisuus on kuitenkin häilyvä käsite, sillä inhimillinen havainnointi on aina subjektiivisesti rakentunutta (Jaakkola 2013, 18-20).

Täyttä objektiivisuutta ei voida saavuttaa, mutta journalismi pyrkii luomaan asioista mahdollisimman vääristymättömän ja tasapuolisen kuvan. Näin journalismista tulee puolueetonta, neutraalia ja tasapuolista. (Jaakkola 2013, 18-20.) Neutraaliutta voidaan tavallaan pitää myös objektiivisuutena (Pietilä 2012, 223).

2.1 Neutraalin suuntauksen juuret lehdistön muutoksessa

Neutraali suuntaus alkoi jo 1900-luvun alussa, kun lehdistö siirtyi poliittisesta vaiheesta kaupalliseen. Lukijamääriä haluttiin kasvattaa, joten juttujen piti miellyttää mahdollisimman suurta yleisöä. (Lassila-Merisalo 2012.)

1900-luvun alussa yhteiskunta oli luokkajakoinen, kuten myös politiikka ja lehdistö. Ala kuitenkin pyrki kohti suurteollisuutta, joten sen oli saatava laaja lukijakunta jonkin tietyn väestöryhmän sijaan. Ajateltiin, että neutraali juttu sopii mahdollisimman monille lukijoille. (Pietilä 2012, 219.)

Vaikka objektiivisuuden sijaan puhutaan tänä päivänä tasapuolisuudesta ja puolueettomuudesta (Jaakkola 2013, 18-20), objektiivisuuden käsite vaikutti niin kauan tiedotusopissa, että se on kummitellut vielä vanhennuttuaankin monien journalistien mielissä.

1998 julkaistussa Journalismia! Journalismia? -kirjassa 15 eturivin journalistia kertoo omasta työstään. Objektiivisuutta kritisoidaan niin Helsingin yliopiston viestinnän laitoksen tutkijan Tuomo Mörän kirjoittamassa johdannossa kuin monessa muussakin kirjan artikkeleista.

”Anu Nousiaisen, Panu Rädyn ja John Websterin työn keskeisenä lähtökohtana on se idea, jonka mukaan henkilökohtaisten kokemusten ja yksittäistapauksien kautta monista asioista voidaan kertoa paitsi mielenkiintoisemmin myös pätevämmiin, kuin vaikkapa tilastoilla tai mielipidetiedusteluilla.” (Möra 1998, 16.)

Numeroilla mitattaviin tietoihin sekä auktoriteettihahmojen mielipiteisiin perustuvia juttuja on pidetty objektiivisina. Objektiivisuutta ja faktuaalisuutta on pidetty oikeana journalismina, kun taas subjektiivisuutta ja elämyksellisyyttä on pidetty hömppänä. (Mörä 1998, 15.)

Yleisradion Uutis- ja ajankohtaisohjelmien vastaava päätoimittaja Atte Jääskeläinen sanoi 15.1.2008 Helsingin Sanomien median valtaa käsittelevässä jutussa, että mediassa esitetyt mielipiteet vähentävät kansalaisten luottamusta mediaan (Räikkä 2008).

Olen osittain samaa mieltä. Jos toimittajan mielipiteet eroavat ratkaisevasti omistani, eivätkä hänen perustelunsa vakuuta minua lainkaan, alan pitää toimittajaa epäuskottavana.

Helsingin Sanomien jutussa Jääskeläinen arvelee, että yli kuusikymmentävuotiaat edustavat ikäluokkaa, jonka mielestä median pitäisi kertoa tosia asioita, kun taas nuoremmat ikäluokat pitävät luonnollisena, että totuutta ei olekaan (Räikkä 2008).

Monien mielestä objektiivisuutta ja tasapuolisuutta tavoitteleva lähestymistapa tekeekin jutuista hajuttomia ja mauttomia (Lassila-Merisalo 2012).

2010-luvulla halutaan saada suuria yleisöjä, kuten 1900-luvun alussa, kun lehdistö siirtyi näkemyksellisestä sisällöstä objektiivisuuden tavoitteluun. Nykyaikana medioiden kilpaillessa yleisön huomiosta neutraalit jutut eivät enää riitä herättämään ihmisten kiinnostusta riittävästi.

Miten sitten uutistoimituksessa pidetään yleisön mielenkiintoa yllä silloin, kun mitään järkyttävää tai suurta uutista ei ole näköpiirissä?

2.2 Kiinnostavuus uutiskriteerinä

Yleisradion uutispäällikkönä syksyyn 2014 asti toiminut Jouni Kemppainen on usein painottanut puheissaan henkilökunnalle, että kiinnostavuus on yksi tärkeimmistä uutiskriteereistä.

Toimittajien pitää ansaita yleisön kiinnostus miettimällä uudenlaisia ja poikkeuksellisia näkökulmia sekä ajatuksia. Toimittajien omat näkemykset myös tulevat yhä enemmän esille näkökulma-tyyppisissä jutuissa ja blogeissa.

Jääskeläinäkään ei täysin vastusta toimittajien mielipiteiden näkymistä. Sähköpostitse tekemässäni haastattelussa hän kertoi minulle, että vaikka Ylen ei yhtiönä tule asettua

kiistanalaisissa asioissa jollekin tietylle kannalle, voi toimittaja yksittäisissä ohjelmissa tai jutuissa sanoa ääneen vastakkaisen kannan kuin esimerkiksi haastateltavalla on. Toimittajan mielipiteet voivat tulla esille myös kysymysten asettelussa, koska kysymyksissä näkyy toimittajan kriittinen tehtävä. Haastattelussa toimittaja ottaa virkansa puolesta haastajan roolin. (Jääskeläinen 27.10.2014.)

Ajankohtaisohjelmissa linja on uutisia vapaampi toimittajien mielipiteiden esilletulon suhteen eli toimittajat saavat tuoda mielipiteitään ja näkemyksiään haastattelun aikana esille. Kuitenkin pidemmällä aikavälillä Ylen ohjelmistossa ja niiden keskusteluissa pyritään tasapuolisuuteen ja monipuolisuuteen. (Jääskeläinen 27.10.2014.)

2.3 Persoonallisuus tekee juontajasta kiinnostavan

Televisiossa esiintyviltä ajankohtaisjuontajilta odotetaan myös kiinnostavaa persoonaa, sillä he antavat ohjelmille kasvot. Juontajista saattaakin kehkeytyä niin sanottuja mediapersoonia. Tällöin hajuttomuus ja mauttomuus ovat kaukana.

Mediapersona on arkikieleen vakiintunut käsite, jota käytetään median kautta tunnetuksi tulleesta ihmisestä.

Psykologiassa persoonallisuudella tarkoitetaan yksilöiden välisiä eroja käytöksessä, ajattelussa ja tuntemisessa sekä ympäristöön sopeutumisessa. Persoonallisuuteen liittyy myös se, mitä yksilöt tavoittelevat, välttävät tai haluavat säilyttää ja mitä he pitävät tärkeinä sekä arvostavat. Persoonallisuus on jatkuvasti vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa ja reagoi saamaansa palautteeseen. (Jokela 2009, 78,79.)

Arkikielessä persoonallisuus merkitsee ihmisen ominaista luonnetta, joka kehittyy jo lapsuudessa. Persoonallisuus on suhteellisen pysyvä kokonaisuus ja se perustuu temperamentin, luonteenpiirteiden ja taipumusten varaan. Persoonallisuus on tapa hahmottaa ja tulkita ympäristöään sekä toimia näiden tulkintojen mukaan. (Suomen mielenterveysseura 2014.)

Kun ottaa huomioon, että persoonallisuus vaikuttaa näin merkittävästi ihmisen toimintaan, objektiivisen totuuden tavoittelu toimittajan työssä tuntuu jokseenkin epärealistiselta.

Nykyään journalismia ohjaavia arvoja ovat muun muassa ajantasaisuus, todenmukaisuus, puolueettomuus, edustavuus, vastuullisuus ja läpinäkyvyys (Jaakkola 2013, 18-20).

Ajantasaisuus merkitsee sitä, että journalismi pyrkii kertomaan, mitä tapahtuu nyt ja tulevaisuudessa. Todenmukainen journalismi välittää tarkistettua tietoa, joka on oletetusti totta. Puolueeton journalismi pyrkii neutraaliin ja tasapuoliseen toimintaan. Vaikka inhimillinen havainnointi on subjektiivisesti rakentunutta ja täyttä objektiivisuutta ei voida saavuttaa, journalismi pyrkii luomaan tasapuolisen ja vääristymättömän kuvan. Journalismin edustavuus pyrkii huomioimaan koko yhteiskunnan. Erilaisten väestöryhmien huomioon ottaminen edellyttää journalismilta monimuotoisuutta. Vastuullinen journalismi sitoutuu journalismin arvojen noudattamiseen ja voi lunastaa yleisön luottamuksen. Kun journalismi on läpinäkyvä, yleisö voi arvioida, onko journalismi sen luottamuksen arvoista. (Jaakkola 2013, 18-20.)

Yllä mainittuja arvoja tulkitaan eri mediaympäristöissä eri tavoin. Painotuksiin vaikuttavat muun muassa journalismin laji ja suuntaus. Arvokysymyksiä pohditaan toimituksissa päivittäin, eivätkä vastaukset ole yksiselitteisiä. (Jaakkola 2013, 18-20.)

Tuonnempana tarkastelen, toteutuvatko nämä arvot valitsemissani ohjelmissa ja millä tavoin.

3 Haastateltavat

Annika Damström on juontanut Aamu-tv:tä seitsemän vuotta. Sitä ennen hän työskenteli tuottajana, uutispäällikkönä ja toimittajana.

”Mietin pitkään, mihin suuntaan haluan viedä uraani. Se oli menossa uutispäällikkö-tuottaja-suuntaan, mutta olen aina tuntenut oloni kotoisaksi esiintymässä kameroiden edessä. Se rooli tuntuu oikealta ja omalta. Olisi ihan turhaa kieltää sitä, etteikö jokaisessa juontajassa ole tietynlaista narsismia.”

Aamu-tv:ssä käsitellään päivän puheenaiheita ja ajankohtaisia ihmisiä. Suoria studiohaastatteluja rytmittävät uutislähetykset. Studiassa saatetaan keskustella niin politiikasta kuin ulkoilujalkineistakin.

Aamu-tv:n lähetykset alkoivat maaliskuussa 1997. Ohjelma tulee arkipäivinä ykköskanavalla kello 6.25-9.30. Syksyllä 2014 tuottajina ovat Paula Pokkinen, Tuomas Ferm, Mikko Lindqvist ja Heikki Alihokka. Toimituspäällikkö on Timo Kämäräinen.

Arto Nyberg -ohjelmaa juontaa Arto Nyberg. Hän on tehnyt ohjelmaa yli kymmenen vuotta. Ohjelmaa tuottaa Production House, jossa tuottajana on Liisa Akimoff ja taustatoimittajana Mia Rätinen. Nyberg itse kuuluu Ylen henkilöstöön. Ohjelman käynnistymisvaiheessa toinen Yleläinen avainhenkilö oli silloinen viihdepäällikkö Kari Kyrönseppä. Nykyinen tuottaja Yleltä on Maarit Puttonen.

Arto Nybergin ohjelma on tällä hetkellä ainoa Ylen suomenkielisten kanavien ajankohtainen keskusteluohjelma, joka kantaa juontajansa nimeä. Ohjelma ei kuitenkaan kuulu Uutis- ja ajankohtaisohjelmien organisaatioon, vaan Luovien sisältöjen Yle Asiaan.

Minun mielestäni Arto Nybergin nimiratkaisu korostaa juontajan henkilöahmoa, mutta Nybergin mukaan asia ei ole näin.

”Harkitsimme yli kolmea sataa nimiehdotusta, joista mikään ei kelvannut kaikille osapuolille. Koska ongelma oli yksinkertainen ja tekijä on yksinkertainen, päätimme antaa ohjelmalle tekijän nimen. Sillä ei haluttu alleviivata minua, vaan ajattelimme, että tuollainen nimi on helppo ottaa käyttöön ja sen alla voi haastatella ketä tahansa ilman, että se leimaa mihinkään suuntaan.”

Sunnuntaisin kello 19.45 ykköskanavalla nähtävässä suorassa 45 minuuttisessa lähetyksessä on kolme ajankohtaista ja kiinnostavaa henkilöä Nybergin haastateltavana. Studiovieraat voivat olla muun muassa poliitikkoja tai kulttuurihenkilöitä. Arto Nyberg -ohjelmassa keskiössä ovat kiinnostavat ihmiset, kun taas Aamu-tv:ssä ja Pressiklubissa keskitytään enemmän ajankohtaisiin asioihin.

Nyberg on saanut Venla-palkinnon parhaana televisioesiintyjänä vuosina 2006 ja 2007. Ennen omaa ohjelmaansa Nyberg työskenteli vuosia Aamu-tv:n juontajana.

Ruben Stiller juontaa viidettä vuotta Pressiklubia, joka tulee ykköskanavalta perjantaisin kello 20.00. Puoli tuntia kestävässä ohjelmassa käsitellään viikon kiinnostavinta uutista. Stillerin lisäksi studiossa on kaksi media-alalla toimivaa kommentaattoria ja studiovieras.

Ohjelmassa näytetään myös toimittaja Janne Zareffin tekemiä kolumni-inserttejä. Niissä hän esittää monologeja, joissa kyseenalaistetaan vakiintuneita ajattelutapoja.

Ohjelmalla on ollut useita tuottajia, joista uusin on Krista Taubert. Pressiklubi kuuluu Ylen ajankohtaisohjelmiin, jonka päällikkönä toimii Riikka Uosukainen. Vastaava päätoimittaja on Atte Jääskeläinen.

Pressiklubi on voittanut parhaan keskusteluohjelman Venla-palkinnon vuosina 2010 ja 2012.

Stillerillä on värikäs työhistoria media-alalla. Hän tuli alalle kahdeksankymmentäluvulla paikallisradiobuumien aikaan. Ylellä hän työskenteli Radio Mafiassa, josta sai potkut nimettyään esimiestään kökkötraktoriksi suorassa radiolähetyksessä.

Stiller sai huomata, että omien mielipiteiden esittämisellä voi olla kova hinta. Potkujen saamista ja siitä seurannutta oikeusprosessia sekä leimaantumista Stiller kuvaa rankaksi, mutta opettavaiseksi kokemukseksi.

”Se vaihe, kun sain potkut, oli tietynlainen virstanpylväs elämässäni. Sitä ennen olin ihan sunnuntailapsi. Silloin opin, miten peli menee.”

Myöhemmin Stiller on nähty muun muassa MTV:n Anteeksi kuinka? ja Ruben & Joonas -ohjelmissa. Potkuista ehti kulua 16 vuotta, ennen kuin Stiller palasi Yleisradiolle tekemään Pressiklubia.

4 Tulokset

4.1 Aiheiden ja haastateltavien valinta

Aamu-tv:ssä journalistinen päävastuu on tuottajilla, mutta tuottajat ja juontajat suunnittelevat aiheet ja valitsevat haastateltavat yhteistyössä. Myös toimitussihteeri ja taustatoimittaja osallistuvat ideointiin.

Päivän polttavien uutisaiheiden lisäksi ohjelmaan päätyy myös juontajien henkilökohtaisen kiinnostuksen kohteita. Koko ohjelman sisällössä näkyy siis usean ihmisen kädenjälki, mutta Damström tuo aktiivisesti omia aiheitaan ohjelmaan. Näistä yksi esimerkki on Dark Side of the Mime -ryhmän pornomiimiesitys, joka nähtiin Aamu-tv:ssä 28.10.2014.

”Kerään aiheita ympäriltäni. Tänään meillä oli Marc Gassott, jonka tunnen välillisesti kaveripiiristäni. Näin hänen esityksensä ystäväni syntymäpäivillä ja pyysin hänet Aamu-tv:seen”, Damström kertoo.

Aamu-tv:n pornomiimiesitystä katsoessa ei jäänyt arvailujen varaan, että näyttelijän liikkeet viittasivat seksuaaliseen kanssakäymiseen. Tällainen aihevalinta suoraan lähetykseen osoittaa minun mielestäni rohkeutta ja riskinottoa juontajalta.

Lisäksi Damströmin mieltymys hevimusiikkiin on näkynyt hänen aihevalinnoissaan.

”Heittomerkeissä voisi sanoa, että olen aika rock.”

Arto Nyberg -ohjelman haastateltavat valitsee kolmihenkinen tuotantotiimi eli juontaja Nyberg, tuottaja Akimoff ja taustatoimittaja Ratinen.

Nybergin mukaan haastateltavien täytyy olla ajankohtaisia ja kiinnostavia henkilöitä.

”Ajankohtaisuus on helppo selittää, mutta mielenkiintoisuus ei niinkään. Olen aina ollut utelias luonne ja etsinyt kaikkien näköistä uutta, olipa kyse sitten musiikista, ihmisistä tai eri maista. Se on tässä perustavaa laatua oleva seikka.”

Näin ollen aiheiden ja ihmisten kiinnostavuus on ohjelman tekijöiden määriteltävissä. Nybergin omat kiinnostuksen kohteet vaikuttavat haastateltavien valintaan, mutta eivät välttämättä hänen mieltymyksensä.

”En haali ohjelmaan ihmisiä sen mukaan, pidätkö heistä vai en. Otan myös sellaisia haastateltavia, joista en pidä, ja joiden ajatusmaailma on täysin omani vastainen. Vaikka en itse toimisi samalla tavalla kuin haastateltava, hänet täytyy saada ohjelmaan juuri sen takia, että hän kertoo, miksi hän on toiminut tietyllä tavalla, että motiivit selviävät.”

Ohjelmaan tulee myös tuottaja Akimoffin ja taustatoimittaja Ratisen ehdottamia henkilöitä, joita Nyberg itse ei olisi valinnut.

”Usein, jos olen vastustanut heidän ehdotustaan, olen joutunut myöntämään, että oikeassa olitte. Otan tämän ohjelman vain 33 prosenttisesti omaan piikkiini.”

Aihevalinnoissaan Nyberg on jalkautunut myös studion ulkopuolelle, kun hän teki 24.9.2013 esitetyn dokumentin moottoripyöräjengi Helvetin enkeleistä. Dokumentissa Nyberg matkasi jengin mukana Helvetin enkeleiden maailmankokoukseen Unkariin.

Nyberg huomauttaa, että matkalla ei ryöstelty kauppoja, eikä myyty huumeita. Hänen mielestään jengiin liitetään paljon turhia pelkoja, joita media on lietsonut.

Ohjelma on jakanut mielipiteitä. Minusta se valotti hyvin moottoripyöräjengin mystifioitua toimintaa, mutta Ylen sisäisen intran keskustelupalstalla myös kummasteltiin, miksi tällainen ohjelma on ylipäätään tehty.

Nybergin mielestä kriittistä palautetta ei kannata ottaa liian vakavasti. Muuten tv-juontajan työtä ei pystyisi tekemään. Nyberg perustelee ohjelmaa sillä, että hän toi uuden näkökulman mediassa paljon käsiteltyyn aiheeseen.

”Minua ihmetytti se, että moottoripyöräjengiläiset olivat koko ajan otsikoissa. Jos näyttävistä poliisi-iskuista huolimatta jengiläiset kulkevat vapaalla, jokin on pielessä. Olihan se hyvä kuulla heidänkin versionsa. Haastattelin kolmea jengin jäsentä, eikä heistä ketään oltu tuomittu mistään.”

Nybergin mielestä journalistin täytyy olla mahdollisimman avomielinen asioille ja ihmisille. Ainakin moottoripyöräjengidokumentissa hänen tapansa käsitellä aihetta erottui median valtavirrasta.

Siinä mielessä dokumentissa toteutui journalismin puolueettomuus, että Nyberg pyrki vääristymättömään ja tasapuoliseen toimintaan. Puolueettomuutta voidaan pitää myös neut-

raaliutena (Jaakkola 2013). Toisaalta tv-juontaja prätkäjengiläisten seurassa tien päällä ei äkkiseltään näytä lainkaan neutraalilta hahmolta.

Myös edustavuus on nähtävissä tässä ohjelmassa. Journalismissa on raportoitava kaikkien kansanosainten aiheista. Erilaisten ryhmien huomioiminen edellyttää journalismilta monimuotoisuutta. (Jaakkola 2013.)

Lopulta Nybergin mielestä suurin merkitys onkin sillä, keitä ei haastatella.

”Suurin valinta ei tapahdu siinä, että teen haastattelun, vaan siinä, että jätän sen tekemättä. Missään tapauksessa en haastattele esimerkiksi puolustuskyvyttömiä ihmisiä, jotka elävät pelkästään julkisuuden varassa, koska en halua ruokkia sellaista kierrettä.”

Stiller suunnittelee **Pressiklubin** sisällön inserttitoimittaja Zareffin kanssa. Joskus tuottajaporras osallistuu ohjelman ideointiin, mutta yleensä Stiller päättää itse keitä haastatellaan, koska hän tekee ohjelman käsikirjoituksen.

”Silloin joudun ottamaan itse vastuun virheistäni.”

Pressiklubissa keskustellaan aiemmin viikolla tapahtuneesta merkittävästä uutisesta. Perjantain lähetysaikaan mennessä aihetta on jauhettu jo moneen otteeseen, joten haastetulla on löytää edes pieni yllätysmomentti.

”Yritän kyseenalaistaa jonkun hokeman tai tavan ajatella.”

Pressiklubin kaltaisen ohjelman vierasvalinnoissa täytyy säilyttää poliittinen tasapaino, mutta eniten Stiller kiinnittää huomiota haastateltavien väliseen henkilökemiaan. Tämä johtuu hänen omasta historiastaan.

”Tulen viihteen puolelta, ja on yksi asia, josta ajattelen ihan eri tavalla kuin kovan journalismin tekijät. Katselen televisio-ohjelmaa enemmän draamana kuin journalistisena prosessina. Ryhmädynamiikan lakeja ajatellaan liian vähän ajankohtaisessa ohjelmatyössä.”

Nybergin tavoin myös Stiller etsii vierailta vastakkaisia näkemyksiä omaan ajattelutapaansa. Stiller voi myös valita haastattelussa näkökulman, joka ei vastaa hänen omaa mielipidettään.

”Olen Naton kannattaja, mutta minulle on kiinnostavaa se, että minulle väitetään vastaan. Saatan myös ohjelmassa muuttaa kysymysten näkökulman Nato-vastaiseksi, että voin väitellä itseäni vastaan. Esiintymisestä en enää saa samanlaisia kiksejä kuin nuorena, mutta parhaan kiksiin saan siitä, kun toinen esittää argumentin, jota en ole tullut ajatelleeksi.”

Stillerin mielestä näyttää vain hyvältä, kun juontaja putoaa eli jää sanattomaksi väittelyssä.

”Minulle se sallitaan. Saan olla hölmö, koska se kuuluu narrin vapauteen, mutta eihän esimerkiksi A-studion juontamisessa ole sellaista vapautta.”

4.2 Juontajan omat näkemykset kysymysten asettelussa

Damströmin mukaan Aamu-tv:n juontajille on itsestään selvää, että omia mielipiteitä ei tuoda juontotyössä esille. Hän pyrkii objektiivisuuteen ja puolueettomuuteen kysymysten laadinnassa.

”Jos huomaan, että omat näkemykseni tulevat vähänkään esille kysymysten kautta, alan editoimaan niitä, että ei noin, nyt olen liian kriittinen.”

Poliitikkoja saa silti hänen mielestään haastella tiukkaan sävyyn, koska se merkitsee, että aihe on tärkeä. Tasapuolisuus täytyy muistaa silloinkin, kun vain yhden puolueen edustaja on haastattelussa.

”Mietin, että olisinko yhtä kriittinen, jos siellä olisi joku toinen puolue vastaamassa? Pitää säilyttää suhteellisuudentaju.”

Liian kriittiselle linjalle ei Damströmin mielestä kannata lähteä, koska toimittajan hyökkäävä tyyli voi ärsyttää katsojia.

”Pitää antaa mahdollisuus puhua, mutta pitää osata myös katkaista ja mennä väliin.”

Nyberg antaa ohjelmassaan erilaisten ihmisten puhua omista vaikuttimistaan, mutta juontaja ohjaa kysymyksillään keskustelua haluamaansa suuntaan. Keskustelussa juontaja hakee haastateltavalta vastauksia omalle näkemykselleen, mutta haastateltavalla on myös mahdollisuus olla eri mieltä kuin juontaja.

5.10.2014 esitetyssä Arto Nyberg -ohjelmassa ensimmäisenä vieraana oli musiikkiartisti Arttu Wiskari, jonka esikoisalbumi möi platinaa. Syksyllä 2014 on ilmestynyt kolmas levy "Sirpaleet".

Nybergin mielestä uudella levyllä on hyvin vahvoja vaikutteita takavuosien suosikkibändin Leevi and the Leavingsien musiikista. Ohjelmassa näytetään Sirpaleet-albumin musiikkivideota. Teen itse saman havainnon. Musiikki tosiaan kuulostaa hyvinkin paljon Leevi and the Leavingsilta.

Haastattelun aikana Nyberg saa Wiskarin avoimesti myöntämään, että levyllä on lainattu Leevi and the Leavingsia. Nybergin oletuksen sisältävä kysymys: "Eivätkös kaikki popparit ole tavallaan toisilleen velkaa?", saa Wiskarin vahvistamaan haastattelijan väitettä. Wiskari vastaa: "Se pitää paikkansa."

Nyberg yrittää viedä asian vielä pitemmälle esittämällä retorisen kysymyksen: "Kun varastaa, niin varastaa kunnolla?"

Tässä vaiheessa Wiskari asettuu puolustuskannalle ja selittää, että hänen mielestään lainaaminen ei ole varastamista, jos melodiaa ei plagioida. Samalla hän kuitenkin kertoo, että on lainannut myös bassokompin Jenni Vartiaisen levyltä: "Se oli vaan niin pirun hyvä, että se oli pakko saada sinne levyllä, ja ei kysytty lupaa."

Tässä tv-haastattelussa on mielestäni selvästi havaittavissa Nybergin oma näkemys Wiskarin musiikista, joten haastattelijan subjektiivinen näkemys tulee esille. Wiskarilla on kuitenkin mahdollisuus kertoa vapaasti myös oma näkemyksensä asiasta ja Nyberg kuuntelee häntä. Siksi haastattelutilanne on myös puolueeton ja neutraali. Tilanteen tunnelma ei vaikuta kireältä.

Kun haastattelen Nybergiä, hän kertoo, että paljastuksia saadaan aikaan, kun haastattelijan annetaan puhua vapaasti, ja katsojilla on mahdollisuus tehdä omia tulkintojaan puhujasta.

"Uskon sellaiseen journalismiin, että asioita ei tarvitse alleviivata ja pakottaa toista seinää vasten väittäen, että olet tällainen ja olet paska, vaan hän saa tehdä sen itse, kun hänelle antaa tilaa. Puhuisitko itse mieluummin sellaiselle ihmiselle, joka antaa sinun puhua ja luo miellyttävän ilmapiirin vai sellaiselle, joka sanoo: "No niin, kerro heti! Vastaus tänne nyt! Oliko vai eikö ollut?"

Stiller ei tyydy kätkemään näkemyksiään kysymysten taustalle, sillä hänen tyylinään on laukoa mielipiteitään ohjelmassaan aivan suoraan.

13.11.2009 Vasemmistoliiton puheenjohtaja Paavo Arhinmäki on Pressiklubin vieraana. Stiller sanoo hänelle näin: ”Paavo Arhinmäki, nyt joudun syyttämään sinua, valitettavasti joudun syyttämään sinua. Nimittäin samalla viikolla kun Berliinin muuri murtui kaksikymmentä vuotta sitten, mitä sinä kirjoititkaan blogissasi? Kirjoitat, että Suvilahden graffitaita on ikään kuin loistava keksintö. Ei sanaakaan Berliinin muurista ja kommunismin romahamisesta. Tämähän on historian tajuttomuuden huippu.”

Viimeisen virkkeen kohdalla Stiller vielä viittaa kädellään suoraan Arhinmäkeen.

Stiller ei kohtele myöskään Kokoomusta silkkihansikkain. 3.10.2014 Pressiklubin lähetyksen alussa näytetään animoitu, hymyilevä pilailuhahmo pääministeri Aleksander Stubbista juoksemassa maratonia. Vieraana on Kokoomuksen kansanedustaja Ben Zyskowicz.

Janne Zareffin toimittamassa insertissä kerrotaan Aleksander Stubbin hymystä, joka on muuttanut luonnettaan. Zareff sanoo, että kaikki on hyvin niin kauan, kun muistamme hymyillä takaisin.

Tämän jälkeen palataan studioon. Stiller kertoo Zyskowiczille, että häntä ärsyttää Stubbin pakkopositiivinen vaatimus, politiikan psykologisointi ja positiivisuushöttö. Lähetyksen lopussa Stiller vielä pyytää Zyskowiczia välittämään Stubbille viestin, että pääministerin ei sovi käyttää punaisia housuja talouden laskukauden aikana.

Stiller on tasapuolisen karkea molemmille puolueille. Sutkautukset menevät poliittisen satiirin piikkiin, eikä niistä suututa, vaikka jonkun muun toimittajan hyökkävyys saattaisi ärsyttää katsojia. Kysyn Stilleriltä, miksi juuri hän voi sanoa mielipiteitään näin suoraan haastateltaville?

”Suhteessa toisiin toimittajiin minulla on tietyllä tavalla helpompaa, koska minulla on narrin vapaus, jonka olen lunastanut holtittomalla käytöksellä. Esiintymistyylini on sellainen, että jos olisin tänä päivänä nuori toimittaja ja yrittäisin saada jonkun duunin, niin ei olisi mitään mahdollisuuksia. Hyvässä ja pahassa minuun on kai totuttu.”

Stiller uskoo, että häneltä ei edes odoteta objektiivisuutta. Sen sijaan hän pitää tehtäväänään kyseenalaistaa itsestäänselvyyksinä pidettyjä asioita. Sama pätee hänen omaan ajatteluunsa.

”En ole aatteellinen ihminen. Minulle on helppoa muuttaa mielipiteitäni ja minulla on narrin roolissani se vapaus. Jos minulla olisi joku missio, minulla ei olisi enää vapautta.”

4.3 Juontajan persoona puolueettomassa roolissa

Poliittista keskustelua juontaessaan **Damström** pyrkii antamaan kaikille osapuolille yhtä paljon puheenvuoroja, että eri näkökannat tulevat esille.

Siitä huolimatta Damström on saanut katsojilta palautetta, jossa suomenruotsalaista juontajaa syytetään RKP:n kannattajaksi.

”Se on helppo heitto kiihkoilijoilta minua vastaan, vaikka kuinka tasapuolisesti käsittelisin asiaa. On myös asioita, joita katsojat eivät ajattele, kuten että aika loppuu kesken. Eihän sitä voi mittatikulla katsoa, että kaikki haastateltavat puhuvat yhtä paljon.”

Itse en ole koskaan pannut merkille, että Damströmin mielipiteet näkyisivät studiossa. Hän sanookin, ettei halua tuoda niitä millään tavalla esille juontajan työssä.

”Olen aina ollut hirveän mustavalkoinen siinä, että olen Ylen uutistoimittaja ja minun ei haastattelussa kuulu ottaa kantaa, ellei erikseen mainita, että tämä on näkökulma tai mielipide.”

Silti Damström uskoo, että hänen mielipiteensä saattavat näkyä hänestä jollain tavalla juontotyössä.

”Olisi naiivia sanoa, että niiden poisputsaaminen kameran edessä juontaessa onnistuisi täysin. Kyllä oma persoona varmasti näkyy ja saattaa kallistua johonkin suuntaan. Yksityishenkilönä minulla on poliittisia mielipiteitä. Jos haastattelussa käsittelen sellaista asiaa, joka yksityishenkilönä saa minut nostamaan kulmakarvoja, joudun skarppaamaan tavallista enemmän, ettei se näy tv:ssä.”

Damströmin mielestä sosiaalisen median nousun siivittämän kansalaisjournalismin aikakaudella on edelleen tarve laadukkaalle, objektiiviselle tiedonvälitykselle. Kun kansalaisjournalismissa kaikilla on mahdollisuus saada mielipiteensä julki, tarvitaan myös ammattitoimittajien tekemää vanhan koulukunnan journalismia, jossa asiasisältö on mielipiteitä tärkeämpää, ja näkökulmat ovat ammattilaisten harkitsemissa.

Nybergin tullessa media-alalle puolueettomuuden ihanne oli voimissaan. Nyt hän näkee mediamaiseman muuttuneen.

”Nykyään tuntuu siltä, että joissakin ohjelmissa tv-esiintyjät ovat tärkeämpiä kuin itse ohjelma tai sen vieraat. Se menee vähän hassulla tavalla. Varsinkin ulkomailla näkee ohjelmia, joissa muut ihmiset koristelevat juontajaa.”

Nybergille juontajan puolueeton rooli merkitsee sitä, että ohjelmassa keskitytään juontajan sijasta haastateltavaan, vaikka juontajan tehtävänä on ohjata keskustelua.

”Pointti ei ole minun esiintymisessäni, vaan haastateltavassa. Yritän olla mahdollisimman vähän häiritsevä, että vieraana olevan ihmisen asia saadaan esille. Minä en ole ohjelmassa mitään mieltä mistään, jos ihan tarkkoja ollaan. Voin esittää vastakommentteja, mutta ne eivät välttämättä ole mielipiteitäni, vaan vastakysymyksiä.”

Nyberg huomauttaa, että kriittisyydestä huolimatta toimittajan ei tule käyttäytyä syyttäjän tavoin.

”Tässä talossa on sellainenkin ohjelma, jossa valitaan syyllinen ja toimittaja vie ohjelmaa etukäteen päättämäänsä suuntaan, mikä on raivostuttavaa katseltavaa ja kuunneltavaa. Itse pyrin siihen, että annan ihmisten puhua, vaikka heidän ajatusmaailmansa olisi omani vastainen. Ei ole mitään järkeä pyytää ihmisiä haastateltavaksi, jos heidän ei anneta puhua.”

Stillerin mielestä Pressiklubi kuuluu viihdegenreen ja hänet itsensä nähdään narrina, jota normaalit uskottavuuden lait eivät koske. Sen vuoksi puolueettomuudellakaan ei hänen kohdallaan ole samanlaista merkitystä kuin muiden juontajien kohdalla. Hän on kertonut avoimesti, että on poliittiselta kannaltaan oikeistodemari.

”On vaikea määritellä, mitä se tarkoittaa, kun olen niin poukkoileva. Katsojat tietävät kuitenkin suunnilleen, mitä edustan, mutta käytännössä toimin usein ihan päinvastoin. Saatana ottaa näkökulman, joka ei ole oma mielipiteeni.”

Vaikka Stiller ei edes yritä ottaa puolueetonta roolia, hän on journalistisesti läpinäkyvä, koska katsojat tietävät, mitä hän edustaa. Stiller myös huolehtii siitä, että kaikki osapuolet studiossa ovat samalla lähtöviivalla hänen kanssaan. Näin keskustelulla on puolueeton lähtötilanne. Tämän hän varmistaa lähettämällä käsikirjoituksen kaikille etukäteen.

”On kaksi asiaa, jotka ovat minulle helvetin tärkeitä: että ihmiset tietävät mihin tulevat ja tuntevat luottamusta. Jos tehdään sopimus, että jostakin asiasta ei puhuta, en koskaan riko sitä. En muutenkaan manipuloi ihmisiä siten, että kautta rantain antaisin ymmärtää, että puhutaan vähän tästä, mutta sitten puhutaankin muusta.”

Pressiklubin vieraat saavat kuulla juontajalta suorapuheista kritiikkiä, mutta omasta mielestään Stiller päästää vieraansa kohtalaisen helpolla.

”Ohjelmilla on kova kilpailu vieraista ja vieraspooli on Suomessa sen verran pieni, että täällä ei voi tehdä todella kovia revolverihaastatteluja tai ura voi loppua lyhyeen. Jos vieraat eivät enää halua tulla ohjelmaan, heillä on monta muuta paikkaa mihin mennä.”

Tasapuoliseksi tilanteen studiossa tekee se, että myös vierailta on mahdollisuus hyökätä juontajaa vastaan.

Vasemmistoliiton puheenjohtaja Paavo Arhinmäki on ollut Stillerin vieraana useaan otteeseen. 18.11.2011 presidentiksi pyrkivää Arhinmäkeä hiillostettiin Pressiklubin lähetyksessään. Keskustelu pyörii Nato-jäsenyyden ympärillä, jota Stiller kannattaa ja Arhinmäki vastustaa. Arhinmäki kyseenalaistaa Naton tavan valikoida, mihin kriiseihin se puuttuu:

”Rubenia varmaan kiinnostaa, miksi Nato ei edelleenkään ole puuttunut kansanmurhaan, jota esimerkiksi Israel Gazassa teki ja se valikoi nämä kriisit.”

Tulkitsen tilanteen siten, että Arhinmäen kommentti viittaa Stillerin juutalaistaustaisuuteen. Stiller näyttää huvittuneelta.

Kun haastattelen Stilleriä, hän kertoo minulle, että Arhinmäki on joskus käynyt hänen hermoilleen oikein kunnolla. Samalla Stiller muistuttaa, että vieraita pitää kunnioittaa silloinkin, kun he käyvät hermoille. Ärsyntyminen voi nimittäin johtua siitä, että näkee toisessa omia ristiriitaisuuksiaan.

”Silloin pitää kysyä itseltään, miksi vieras käy hermoille. Luulen, etten ole ainoa, jonka hermoille Arhinmäki käy, mutta minun kohdallani siihen liittyy se, että me molemmat olemme kasvaneet porvarillisessa kodissa ja silti yrittäneet esittää kovia kundeja. Arhinmäki on vetänyt keskiluokkaisesta kodista gangstarooliin. Ehkä tunnistan siitä itseni nuorena.”

Studiossa Stiller pyrkii jättämään tunteensa taka-alalle ja suhtautumaan tilanteisiin ammattimaisesti.

”Vaikka itse arkkiperkele tulisi haastateltavaksi, ja Arhinmäki on kaikkea muuta kuin sellainen, asenteeni muuttuu, kun astun studion kynnyksen yli. Olen kuin lääkäri, joka suhtautuu tilanteeseen etäisyydellä. Minua ei harmita mikään muu kuin se, jos keskustelu ei toimi. Jos vieras heittää minulle ironista herjaa, ajattelen vain, että tämä näyttää televisiossa hyvältä.”

Stillerin mukaan Arhinmäki tuo politiikkaan ”hyvää pöhinää”. Tämä myös näkyy heidän käymistään kiihkeistä keskusteluista Pressiklubilla.

4.4 Esiintymistyyli ilmaisee juontajan persoonaa

Miten **Annika Damströmistä** tuli se Annika Damström, jonka näemme Aamu-tv:ssä?

”Kun aloitin juontamisen, silloinen esimieheni Leena Pakkanen koulutti meidät juontajat. Hän sanoi, että älä esitä juontajaa. Meni pari vuotta, ennen kuin tajusin, mitä hän tarkoittaa. Aloitteleva juontaja alkaa helposti esittämään asia- ja uutisohjelmien juontajaa, jolloin rentous ja oma tyyli olla häviävät. Sitten jossain kohtaa huomaa, että osaa olla oma itsensä.”

Vaikka Damström tekee tiukkaa asijournalismia, hän pitää tyyliään rentona, räväkkänä ja huumorintajuisena.

”Se vetoaa niihin tyyppeihin, jotka pitävät minusta. Olen eläväinen, enkä istu paperit sylissä. Minua seuranneet katsojat tietävät, että olen se heviä kuunteleva pitkätukkajuontaja Aamu-tv:stä.”

Hänen persoonaansa sopii hyvin se, että juontajien pukeutumiskoodi on vapautunut Aamu-tv:n alkuajoista, jolloin heidän odotettiin käyttävän jakkupukuja.

”Silloin mietittiin, voiko juontaja käyttää farkkuja. Nyt kuulostaa ihan käsittämättömältä, että sellaista edes pohdittiin. Sitten homma alkoi rentoutumaan. Nykyään pukeudun lähetykseen samalla tavalla kuin muulloinkin, kunhan farkut ovat ehjät ja tennarit eivät ole liikkeet.”

Aamu-tv:ssä eri juontajilla on omat tyyliinsä. Damströmin mielestä niiden erot näkyvät muun muassa välijuonnoissa ja haastatteluteniikoissa.

Juontaja muuttaa omaa esiintymistään aiheen mukaan. Esimerkiksi 28.10.2014 Aamu-tv:ssä Damström haastatteli ensin diakonia perhesurmista ja myöhemmin pornomiiminäytelijää. Erilaiset aiheet mahtuvat samaan lähetykseen, kun juontaja onnistuu viemään luontevasti lähetystä eteenpäin. Damström korostaa, että kaikki aiheet ja haastateltavat ovat hänelle yhtä tärkeitä yhteiskunnallisesta asemastaan riippumatta.

Arto Nyberg on Aamu-tv:n entinen juontaja. Työhistoria vaikuttaa hänen esiintymistyyliinsä ja pukeutumiseensa.

”Aamu-tv:n peruina minulla on asiajampan maine. Siellä oltiin kravatit kaulassa ja käyttäydettiin korrektisti. Pukeudun edelleen harkiten, kun menen televisioon. Hiukseni olivat tällaiset jo ennen kuin lähdin touhuamaan telkkariin.”

Ulkoisen olemuksen lisäksi puhetyyli on osa Nybergin juontajapersoonaa.

”Olen opiskellut puheviestintää ja opetellut huolitellun yleiskielen, joka ei kuitenkaan ole kirjakieli. Kotimurteen olen unohtanut aika pitkälle pois. Puhun televisiossa aika samalla tavalla kuin siviilissä, paitsi ehkä kiroilen siviilissä enemmän.”

Nyberg näkee oman juontajapersoonansa syntyneen koulutuksensa ja työhistoriansa muovaamana tuloksena, mutta mitään tietoisesti rakennettua televisiopersoonaa hänellä ei ole.

”Siinä mielessä kaikki on harkittua ja mikään ei ole harkittua.”

Nyberg ei saanut viihdepäällikkö Kari Kyrönsepältä ohjeita esiintymistyyliinsä, kun ohjelman tuotanto alkoi. Hän arvelee, että Kyrönsepällä oli tuolloin mielessään jonkinlainen juontajatyyppe, joka sopisi uuteen sunnuntai-illan keskusteluohjelmaan, ja tuo juontaja sattui sitten olemaan Nyberg.

Stillerkään ei ole rakentanut omaa juontajapersoonansa, vaan se on kehittynyt vapaasti vuosien saatossa. Hän tuli media-alalle kahdeksankymmentäluvun paikallisradiobuumien aikaan.

”Silloin sai tehdä mitä hölmöimpiä asioita, improvisoida ja kehittää radiopersoonansa ihan vapaasti. Kaikenlainen kulmikkuus ja outous oli tervetullutta. Eräs kollega sanoi minulle, että jos tässä ammatissa haluaa päästä pitkälle, täytyy olla joku luonnevika. Se oli loistavasti sanottu.”

Työtään Stiller tekee tunne edellä. Hänen ammatti-identiteettinsä on enemmän taiteilijan kuin toimittajan. Hän harmittelee sitä, että nykyajan epävakailta työmarkkinoilla nuorten toimittajien pitäisi olla heti valmiita. Pelko oman työpaikan säilymisestä ei kehitä riskinotto-kykyä ja odottamattomia persoonia.

”Tarkoitan sitä, että on valmis ottamaan riskejä, joista voi olla ikäviä seurauksia. On valmis luomaan ja kohtaamaan ristiriitoja. On valmis kohtaamaan sen, että kaikki johtajat eivät välttämättä pidä siitä, mitä tekee, ja on valmis jakamaan yleisön voimakkaasti.”

Stiller on todellakin ottanut riskejä ja luonut ristiriitoja. Vuonna 1993 Radiomafiassa työskennellessään hän nimitti esimiestään Tapio Siikalaa radiossa kirosanoja laskevaksi kökkötraktoriksi.

”Olin vähän krapulassa, kun tulin töihin. Vähän ennen lähetystä luin Iltasanomista, että Siikala on ehdolla radion johtoon. Menin ohjelmaan, ja kun aiheista oli pulaa, aloin improvisoimaan ja silloin tuli tällainen miellelyhtymä: olin oppinut Radio Cityssä General Njassalta sellaisen ilmaisun kuin kökkö, ja koska Siikala oli aktiivi keskustalainen, siihen yhdistyi mielessäni traktori, josta syntyi kökkötraktorinimike.”

Tämän jälkeen Stiller hyllytettiin juontotyöstä, mutta hän meni vieraaksi Outi Poppin radio-ohjelmaan, minkä seurauksena Stiller sai potkut. Stiller kiittää Ylen uutistoimitusta asian esille nostamisesta.

Työsuhteen purkua käsiteltiin hovioikeudessa. Stiller hävisi ja joutui maksamaan myös Ylen oikeudenkäyntikuluja. Hän ei saanut töitä miltään radiokanavalta vuoteen.

”Se oli opetus siitä, kuinka pieni tämä kuvio on, kun saa tietyn merkin otaansa. Tein itse hölmöyksiä ja opin, että on vaarallista tehdä pilaa vallasta omassa talossa. Toivon, että maineeni on jo puhdistunut siitä.”

Stiller palasi Ylelle tekemään Pressiklubia vuonna 2009. Silloin Pressiklubi oli vielä TV2:n ohjelmistossa. Palattuaan Ylelle Stiller alkoi etsimään omaa tyyliään kepillä jäätä kokeillen. Esiintymistyylin löytäminen kesti puolitoista vuotta. Hän ei saanut siihen ohjeita ylemmältä taholta.

”Olin ihan pihalla, koska en tiennyt omaa rooliani. En ollut varma, kuinka pitkälle voin mennä. Takaraivossa oli koko ajan, että pitäisi tehdä perinteistä tyyliä, mutta enhän minä sellaista osaa.”

Sattuman kautta Stiller kuuli TV2:n sisäänostajan sanoneen, että juontaja voi olla oma itsensä ja antaa mennä.

”Olin todella helpottunut.”

5 Johtopäätökset

Kaikki haastattelemiini televisiojuontajat pyrkivät noudattamaan journalismia ohjaavia arvoja, kuten ajantasaisuutta, todenmukaisuutta, puolueettomuutta ja edustavuutta (Jaakkola 2013, 18-20.)

Käytännössä journalistiset arvot kuitenkin ilmenevät eri tavoin juontajien työssä. Tekemieni haastattelujen perusteella näyttää siltä, että juontajien näkemysten esilletulo vaihtelee sen mukaan, millainen ohjelma ja tyyli on kyseessä. Toisaalta myös juontajan persoona, työhistoria ja näkemys omasta roolistaan juontajana vaikuttavat siihen, miten hän itseään ilmaisee televisiolähetyksessä.

Lisäksi eri toimitusten käytäntöjen vaihtelu vaikuttaa juontajien toimintaan, vaikka kenenkään haastattelemiini juontajan toimituksessa ei ole annettu selviä ohjeita esiintyjien mielipiteiden esilletulon suhteen. He ovat itse ymmärtäneet ohjelman linjan tai osallistuneet sen tyylin luomiseen.

Työntekijältä tämä edellyttää hyvää tilannetajua, että hän osaa sopeutua toimituksen toimintatapoihin ilman tarkkoja ohjeita. Toisaalta monia asioita voidaan pitää ammattitaidon kannalta itsestänselvyyksinä, mutta kuten sanottu, eri toimitusten käytännöt vaihtelevat.

Haavisto sanoo (2014, Koskisen jutussa), että kaikki asiantuntija- ja tietotyö on jossain määrin luovaa työtä. Luovan työn tekijällä on kykyä tilanteiden havainnointiin sekä tulkin-tojen tekemiseen asiantuntemuksen ja kokemuksen pohjalta. Hän osaa tunnustella tilannetta ja toimia sen mukaan.

Tiukkojen ohjeiden puuttumisessa on se hyvä puoli, että työntekijöillä on vapautta kehittää omaa tyyliään, kunhan he hahmottavat työyhteisön puitteet. Tämä edellyttää työntekijöiltä hyvää harkintakykyä. Haaviston mukaan luovan työn tekeminen edellyttää tilaa ja turvallisen yhteisön (Koskinen 2014).

Toisaalta ohjeiden puuttuminen voi olla työntekijälle stressaavaa. Tavoitteita on vaikea saavuttaa, jos niitä ei ole asetettu tai kerrottu työntekijälle. Stiller kertoi olleensa puolitoista vuotta aivan hukassa, kun hän ei tiennyt omaa rooliaan Pressiklubissa. Haaviston mukaan ilman palautetta jääminen ei ole suotava tilanne luovalle yksilölle (Koskinen 2014).

Luovassa työssä vapaus mahdollistaa asioiden luonnollisen kehittymisen kokeilujen kautta. Kokeiluja ja kehitystä ei voi tapahtua, jos kaikki käytännöt on lyöty ennalta lukkoon.

Tuulenmäen (2014, Koskisen jutussa) mukaan omalla alallaan pitkälle päässeet ihmiset pohtivat jatkuvasti parempia tapoja tehdä työtä. Jos organisaatio suunnitellaan etukäteen niin, että esimerkiksi virheet pyritään minimoimaan, myönteisten asioiden syntyminen saatetaan estää.

Vapaa ja luova työ edellyttää tekijältään rohkeutta sekä hyvää paineensieto- ja riskinotto-kykyä. Nederströmin (2014, Koskisen jutussa) mukaan epäonnistumista ei kannata pelätä luovassa työssä.

Aamu-tv:ssä pidetään itsestään selvänä, että juontajat eivät tuo omia näkemyksiään esille, eikä niitä minun mielestäni ohjelmassa myöskään näy. Aamu-tv on rakennettu uutislähetysten ympärille, joten sen studiokeskusteluissa juontaja välttää ottamasta kantaa käsiteltäviin asioihin. Damström sanookin pyrkivänsä työssään objektiivisuuteen ja tasapuolisuuteen.

Nybergin mukaan haastateltavan asia on hänen ohjelmassaan juontajan näkemystä tärkeämpi. Toisinaan minusta näyttää kuitenkin siltä, että juontajan näkemykset tulevat kysymysten asettelun kautta esille. Esimerkiksi Arttu Wiskarin haastattelussa Nyberg antoi ymmärtää, että Sirpaleet -albumilla on vaikutteita Leevi and the Leavingsin musiikista. Minustakin Nybergin ohjelmassa soittama katkelma Wiskarin musiikista muistuttaa Leevi and the Leavingsin musiikkia, mutta onko tämä objektiivinen fakta vai subjektiiviseen havaintooni perustuva mielipide? Entä oliko Nybergin väite musiikkien samankaltaisuudesta hänen oma mielipiteensä vai toimittajan esittämä haastava kysymys Wiskarille?

Näihin kysymyksiin opinnäytetyöni ei pysty vastaamaan. Lähinnä opinnäytetyöni kertookin siitä, millaisena juontajat itse kokevat työnsä sekä siitä, millaisena minä heidän työnsä ja ohjelmansa näen.

Stillerillä on narrin rooli, ja hän laukoo mielipiteitään suoraan, mutta humoristiseen tyyliin. Hänenkään kohdallaan katsoja ei voi aina tietää, mitkä asiat juontajan puheissa perustuvat hänen mielipiteisiinsä, ja mitkä puheet ovat haastateltavan haastamista tai pelkkää draamaa ja huumoria.

Stiller on kertonut olevansa oikeistodemari ja paljastanut näin omia vaikutteitaan, mikä tekee hänestä jossain määrin journalistisesti läpinäkyvän. Kun journalismi on läpinäkyvää, katsojat pystyvät arvioimaan, ansaitseeko se heidän luottamuksensa (Jaakkola 2013, 18-20).

Stillerille mielipiteiden esittäminen ja poliittisen kannan paljastaminen sallitaan. Samaa vapautta ei kuitenkaan ole kaikilla juontajilla. Toimittaja ottaa ammatillisen riskin, kun hän ilmaisee mielipiteensä, koska perinteisesti mielipiteiden laukomista ei ole pidetty toimittajan tehtävänä. Jos toimittaja ilmaisee mielipiteensä, hän myös paljastaa itsensä yleisölle, ja ottaa riskin, että kaikki eivät pidä hänen mielipiteistään ja persoonastaan.

Tulevaisuudessa journalistit joutuvat pohtimaan näkemystensä paljastamista aiempaa enemmän, jos heiltä odotetaan näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa.

Tätä aihetta kannattaisikin tutkia jatkossa, että miten toimittajien mielipiteet ilmenevät sosiaalisessa mediassa.

5.1 Työprosessin arviointia

Havaintoihini ja niistä tekemiini johtopäätöksiin on vaikuttanut oma subjektiivinen kokemukseni. Joku toinen katsoja voisi nähdä haastattelemani juontajat ja heidän ohjelmansa eri valossa kuin minä.

Silvon (1986, teoksessa Pietilä 2012, 252) mukaan havainnoinnista muodostuvan vaikutuksen ja merkityksen muodostuksen problematiikka on ennen kaikkea tulkitsevan subjektin ja tekstin tai muun viestin välisessä vuorovaikutuksessa.

Kirjoittajana minuun vaikuttaa myös se, että tutkin oman työnantajani toimintaa. Tämäkin seikka korostaa sitä, että olen subjektiivinen havainnoissani. Jos olisin Ylen ulkopuolinen henkilö, minulla saattaisi olla kriittisempi ote tähän työhön. En kuitenkaan tuntenut haastateltaviani entuudestaan, koska työskentelemme eri toimituksissa.

Koska haastattelin julkisuudenhenkilöitä, jotka työskentelevät omalla työpaikallani, tarjosin heille mahdollisuuden nähdä tekstini ennen kuin se julkaistiin netissä. Yksi haastateltava halusi poistaa yhden virkkeen. Poistin kohdan, koska se ei ollut sisällön kannalta merkittävä asia, vaan enemmänkin mielenkiintoinen yksityiskohta.

Lisäksi on mahdollista, että haastateltavien tunnistettavuus ja heidän roolinsa julkisuuden henkilöinä on vaikuttanut sekä heidän vastauksiinsa että minuun haastattelijana ja tutkimusmateriaalin käsittelijänä.

Opinnäytetyötä kirjoittaessani muokkasinkin haastateltavien vastaukset yleiskielisiksi, joka on helpommin luettavaa ja ymmärrettävää kuin puhekielen sanatarkka litterointi.

Lähteet

Hemánus, P., Tervonen, I. 1980. Objektiiivinen joukkotiedotus. Otava. Helsinki.

Jaakkola, M. 2013. Hyvä journalismi. Käytännön opas kirjoittajalle. KVS-Kirjat

Jokela, M. 2009. Persoonallisuuspsykologian perusteita kotimaisittain. Tieteessä tapahtuu 4-5. Luettavissa: <http://ojs.tsv.fi/index.php/tt/article/viewFile/2391/2227>. Luettu 25.10.2014.

Journalistin ohjeet 2014. Luettavissa:

<http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohteet/>. Luettu: 24.10.2014.

Jääskeläinen, A. 27.10.2014. Vastaava päätoimittaja. Ylen Uutis- ja ajankohtaisohjelmat. Sähköposti.

Kokko, T. 2012. Luettavissa:

http://yle.fi/uutiset/eneritusprofessori_pertti_hemanus_on_kuollut/6432867. Luettu: 24.10.2014.

Koskinen, A. 2014. Luova työ vaatii tilaa ja turvallisen yhetisön. Akavalainen, 6.3.2014.

Luettavissa:

http://www.akava.fi/akavalainen/arjessa/tyoelamassa/luova_tyo_vaatii_tilaa_ja_turvallisen_yhteison. Luettu: 16.11.2014.

Lassila-Merisalo, M. 2012. Objektiiivinen joukkotiedotus, osa 243. Luettavissa:

<http://www.suomenlehdisto.fi/blog/2012/05/16objektiiivinen-joukkotiedotus-osa-243/>. Luettu: 24.10.2014.

Lehtinen, A. 2013. Journalismin uusi objektiiivisuus. Luettavissa:

<http://etiikka.fi/media/journalismin-uusi-objektiiivisuus/>. Luettu: 24.10.2014.

Möra, T. 1998. Journalismia! Journalismia? Werner Söderström Osakeyhtiö. Juva.

Parviainen, H. 2007. Radio- ja televisiohistorian alkuaikoja Suomessa. Luettavissa:

www.lahdenmuseot.fi. Luettu: 24.10.2014.

Pietilä, K. 2012. Gaudeamus Oy, HYY Yhtymä. Helsinki.

Räikkä, J. 2008. Suomalaiset uskovat median vallan kasvaneen. Helsingin Sanomat, 15.1.2008.

Suomen mielenterveysseura 2014. Persoonallisuus. Luettavissa:

http://www.vahvistamo.fi/vahvistamo/tunne_itsesi/persoonallisuus. Luettu: 25.10.2014.